

УДК 72.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.37.7>

НОМАДИЧНА АРХІТЕКТУРА ЯК МОДЕЛЬ МОБІЛЬНОГО ПРОСТОРУ В КОНТЕКСТІ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Горчаков Андрій Олександрович

архітектор, приватна практика у м. Сан-Дієго, Каліфорнія, США,
e-mail: a.horchakov@gmail.com

Анотація. **Мета** статті – розглянути феномен кочового стилю життя та вплив його на архітектурне середовище в останні десятиріччя в контексті постіндустріального суспільства. Зробити прогноз варіантів розвитку цього явища й можливі методи вирішення.

Методи. Для збору матеріалу автор застосував кількісний метод для вивчення статистичних даних. Якісний метод був застосований для спостереження за змінами в середовищі та у свідомості кочовика. Порівняльна методика була застосована для зіставлення наукового матеріалу.

Результати. Ми маємо стару архітектурну структуру, розраховану на суспільство ХХ сторіччя, де міграції тільки почали набирати обертів і ця структура вже не підходить під сучасний мобільний спосіб життя, вона потребує змін. Великі міста вже давно відчувають кризу внутрішніх і зовнішніх міграцій, починаючи з туристичних і закінчуючи трудовими. Структура сучасних міст повинна швидше реагувати на швидкоплинні запити. Містобудівне співтовариство мусить випрацювати нові механізми забезпечення потреб мільйонів мігруючих. Це міграційне явище спричинене не тільки економічними чинниками, а і тим, що у людства змінилося сприйняття світу і ставлення до соціальних зв'язків.

Наукова новизна цієї статті полягає у тому, що вона написана через призму особистого пережитих автором міграційних подій і дає унікальний погляд на цю проблематику. Також це швидкозмінне явище, кожен місяць з'являються нові чинники. і погляд на проблему, що був рік тому, вже змінився.

Практична значущість цього дослідження зараз саме на часі у зв'язку з проблемами з мігрантами, структурними змінами у способі життя через пандемію, зміни клімату, війни тощо. Ці питання повинні опрацьовуватись у прикладному ключі. У висновку ми маємо прогнозування подальшого зростання міграцій і виникаючі питання для правильної рефлексії на цю тенденцію.

Ключові слова: урбанізм, мобільна архітектура, публічний простір, неомадичність, архітектурна типологія, кочовик, міграція, емігранти, майбутнє архітектури, мобільний простір, цифрові кочовики.

ВСТУП

Проблематика, порушена в цій статті, є вкрай актуальною для сучасного періоду, оскільки стосується глибинних процесів, що впливають на всі прояви архітектури через трансформацію поведінкових моделей самої людини. Ці зміни, хоча й відбуваються поступово, проте невпинно проникають у повсякденність. Міграція населення, як добровільна,

так і вимушена, демонструє стійку тенденцію до зростання, що, зі свого боку, формує нові соціальні, культурні та просторові запити.

Ця стаття має на меті звернути увагу читача на ймовірні зрушення в архітектурних тенденціях, які формуються під впливом технологічних, політичних і соціальних змін останніх десятиріч. Висувається гіпотеза, що саме ці фактори – разом із розвитком

технологій, глобалізаційними процесами та зростаючим космополітизмом – спричиняють парадигмальний зсув у мисленні про архітектуру: від стабільної, стаціонарної форми до рухомої, адаптивної структури, здатної до постійної рефлексії на зовнішні подразники – зміни клімату, регіональні кризи, війни тощо. Тема номадизму не нова: ще в 60–70-х роках минулого сторіччя питання пересувних міст оговорювалось у прогнозування майбутнього архітектури. На цей час ми технологічно спроможні це зробити.

У цьому дослідженні автор аналізує передумови таких змін в архітектурі, фіксує трансформацію суспільної свідомості та формулює прогнози щодо подальшого розвитку архітектурної форми. Упродовж останніх десятиліть тема міграції населення була предметом численних наукових досліджень у різних країнах світу. У статті наведено основні джерела, на яких базується ця робота, доповнені авторськими спостереженнями.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Першим джерелом, яке дає змогу окреслити актуальність досліджуваної теми, є стаття Анкіти Гаттупаллі *Nomadic Architecture: Why Tomorrow's Buildings Might Need to Move* (ArchDaily, 3 лютого 2025 р.) [10]. Авторка аналізує нові типологічні зрушення в житловій архітектурі, спричинені посиленням мобільності населення, а також описує складнощі, пов'язані з проектуванням рухомих житлових структур. Важливим у цьому контексті є розгляд причин, через які традиційна архітектура втрачає свою ефективність, поступаючись гнучким та адаптивним формам.

Більш глибокий аналітичний рівень представлений у роботі Ієуана Піттса *Neo-Nomadic Urbanism* [15], де автор досліджує вплив швидкої циркуляції населення на урбаністичне середовище, зокрема на прикладі Токіо – одного з найбільш динамічних мегаполісів сучасності. У дослідженні показано, як міська мобільність виходить за межі транспорту й формує нові принципи територіального розширення, здатні включати нові спільноти без втрати цілісності міського організму. Це особливо важливо в умовах зростаючого тиску на інфраструктуру через переміщення значних мас населення.

Значущим історичним передбаченням неомадичних тенденцій є проєкт Константа Нівенхейса та Марка Віглі *New Babylon* [14], започаткований ще в 1960-х роках. У ньому міститься концепція світу, що трансформується під впливом тотальної мобільності людини. Автор формулює ідею універсального

простору, в якому життєвий радіус індивіда постійно розширюється, а постійне місце проживання втрачає своє значення. Ця концепція фактично передбачила багато з тих змін, які сьогодні вже є повсякденністю для мільйонів цифрових кочовиків.

Глибокий філософський аналіз поняття кочівництва представлено у праці Жюльєн Дельоза та Фелікса Гваттарі «Трактат про номадологію: Військова машина» [6]. У цьому тексті кочовик подається як фігура, що є контрапунктом до державної структури, як носій альтернативної логіки просторової та соціальної організації. Держава, за твердженням Дельоза і Гваттарі, тяжіє до контролю, ієрархії та осілості, тоді як кочовик репрезентує флюїдність, децентралізацію та свободу.

У більш прикладному контексті варто згадати дослідження Уляни Кулікової «Кочівники сучасного світу» [1], яка як координаторка українських емігрантів у Німеччині досліджує специфіку українських цифрових кочовиків – людей, які ведуть мобільний спосіб життя, працюючи дистанційно з різних точок світу. Авторка описує механізми адаптації до мобільного середовища, нові моделі взаємодії з простором, формати житла та професійної реалізації.

Проблематику глобального цифрового кочівництва доповнює стаття Айєлет Барон *The Nomad Lifestyle* (Thinkers360, 15 квітня 2025 р.) [5]. Як футуристка, що увійшла до списку 50 найвпливовіших жінок світу за версією *Forbes*, Барон аналізує явища перших поселень цифрових кочовиків, нові форми медичного страхування, платформи для спільного проживання та трансформації корпоративних політик під впливом мобільного способу життя.

У соціокультурному вимірі важливою є праця американського психіатра Роберта Дж. Ліфтона *The Protean Man* [12], де розглядається поступове відчуження індивіда від національних культурних кодів і перехід до універсалізованої, покультурної ідентичності. Автор наголошує на адаптивності сучасної особистості, яка здатна змінювати форми своєї присутності відповідно до зовнішніх умов, – риса, що ідеально корелює з мобільним стилем життя.

МЕТА

Ця робота бере за мету розглянути під різними кутами кочовий стиль життя, компілюючи попередні напрацювання. Побачити витоки сучасних міграцій. Прослідкувати цей феномен у світовому контексті, побачити досвід інших країн. Проаналізувати вплив його

на архітектурне середовище. Зробити прогноз варіантів розвитку цього явища й можливі методи вирішення.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Після завершення Другої світової війни інтенсивний розвиток транспортних технологій відкрив перед людством нові можливості переміщення між континентами на зручних і відносно безпечних швидкостях. Це суттєво вплинуло на світогляд: глобальний простір, який раніше здавався розірваним і важкодоступним, почав сприйматися як єдине інтегроване середовище. Починаючи з 1960-х років сформувалося нове покоління – виховане в атмосфері подорожей, відкритості та сприйняття світу як суцільного «глобального міста».

Для цього покоління мобільність стала нормою. Люди дедалі частіше живуть не в одному географічному пункті, а одночасно в кількох країнах або навіть на кількох континентах. Це вже не виняток, а повсякденна реальність: родини розділені на кілька країн, дистанційна робота і трансконтинентальні зв'язки стали звичним явищем. Усвідомлення дому трансформується – він більше не асоціюється з фортецею, а сприймається як сукупність тимчасових, але безпечних місць перебування, між якими індивід вільно переміщується, як між кімнатами в одному будинку.

Хоча більшість населення Землі все ще веде осілий спосіб життя, статистика свідчить про невпинне зростання частки мігруючих соціальних груп (рис. 1).

На сьогодні кількість мобільного населення світу перевищує 35 мільйонів осіб. З огляду на поточні тенденції, зовнішні чинники й аналітичні моделі очікується, що до 2030 року ця цифра сягне 60 мільйонів, а до 2035 р. – понад 100 мільйонів осіб.

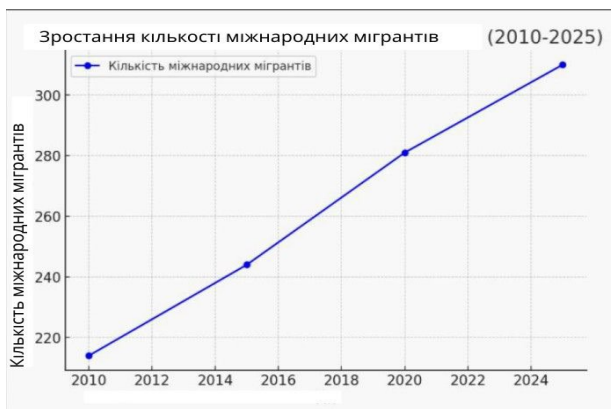

Рис. 1. Тенденція зростання міграції за останні п'ятнадцять років

Міграційні процеси відбуваються як у межах окремих континентів, так і між ними. Ці переміщення значно впливають на архітектуру: вони змінюють її типологію, принципи формування та філософію простору загалом. Міста змінюють масштаб, а схеми руху населення стають дедалі складнішими. З'являються нові структури поселень, здатні швидко реагувати на зміну потоків людей. Архітектура починає втрачати стабільність і «осілість» як аксіому – натомість формується потреба в мобільних, адаптивних і реактивних формах.

Для кращого розуміння ситуації потрібно класифікувати сучасні прояви кочового стилю життя, визначити спільні риси цих моделей, а також запропонувати відповідні архітектурні та соціальні стратегії інтеграції нового типу населення в просторову структуру сучасного світу.

Типологія сучасної міграції та кочового способу життя

На сучасному етапі людської мобільності переміщення людей має хаотичний, але загалом системний характер, який умовно можна класифікувати за двома головними напрямками: внутрішня міграція – у межах міст або країн, і зовнішня – між країнами та континентами. Обидва типи поділяються за способом проживання – з власним мобільним житлом або з використанням інфраструктури тимчасового проживання.

Міграція з власним житлом охоплює такі форми, як автофургони (кемпери), яхти, мобільні модульні будинки, легkozбірні конструкції. Цей спосіб притаманний особам, які прагнуть автономності й мінімальної залежності від стаціонарної інфраструктури. Натомість інший напрям – це тимчасове проживання в інституційних або комерційних структурах: готелях, хостелах, а також у житлі, яке надається через цифрові платформи спільного обміну, як-от Kindred, ThirdHome, HomeExchange або Behomm. У рамках цього підтипу активно формуються нові моделі – спільноти цифрових кочовиків, творчі резиденції, спортивно-туристичні кластери тощо.

Особливої уваги заслуговує ще один різновид мобільного способу життя – традиційне кочівництво, притаманне етнічним спільнотам із багатовіковим укладом. До таких належать, зокрема, роми (цигани), бедуїни, монголи та інші народи, що історично вели кочовий спосіб життя. Вони сформували автономні соціальні та культурні системи, які функціонують незалежно від державної інфраструктури. Ці спільноти становлять цінний приклад усталеної мобільності – з передачею знань, соціальної організації та комунікації через покоління.

Цікавим феноменом у цьому контексті є саме ромська культура: незважаючи на відсутність географічно окресленої батьківщини, цей народ має потужну внутрішню ідентичність, яка передається через рух, мову, родові структури та спільноту. Їх досвід демонструє можливість сталого існування мобільної культури в глобалізованому світі.

Загалом кочовий спосіб життя у XXI столітті перестає бути маргінальним або винятковим явищем. Він набуває нових форм, моделей і типологій, які потребують як просторової адаптації, так і юридичного, економічного й соціального переосмислення. Архітектура як форма матеріалізації суспільних процесів повинна відповісти на ці виклики новими формами простору, що будуть здатні інтегрувати тимчасовість, гнучкість та мобільність.

Зміна цінностей і трансформація ставлення до простору та власності

Історично людина прагнула стабільності та безпеки. У відповідь на загрози природного середовища з'явилися укріплені поселення, фортеці та огорожені міста. Згодом ці структури трансформувались у щільні урбаністичні утворення з великою концентрацією населення, де люди змушені були жити у просторово обмежених «клітинках». У сучасному місті, особливо мегаполісі, особистий простір став дефіцитним, що часто спричиняє психологічний дискомфорт, втечу у віртуальні світи або інші форми втрати зв'язку з матеріальною реальністю.

Однак останніми десятиліттями відбувається радикальний зсув у системі цінностей. На графіку видно тенденцію до руху. Завдяки технологічному прогресу людство поступово переходить у цифровий вимір існування. Інформаційні мережі, віртуальна комунікація та глобальна доступність інтернету трансформували ставлення до простору, власності й навіть до поняття «дім». Замість матеріального накопичення зростає популярність рухів, орієнтованих на відмову від надлишкового споживання, як-от мінімалізм або добровільна простота.

Матеріальні об'єкти, що раніше були символами статусу або безпеки, нині втрачають свою визначальну роль. Молоде покоління дедалі частіше вибирає мобільність, досвід і гнучкість замість володіння нерухомістю чи накопичення речей. Функцію «соціального дому» дедалі частіше виконує віртуальний простір: саме там відбувається спілкування, професійна діяльність, святкування днів народження чи навіть весілля. Віртуальність дедалі сильніше інтегрується в реальне життя.

Цю трансформацію яскраво описав Роберт Джей Ліфтон у своїй праці «Людина-протеїн», де він наголошує на гнучкій, адаптивній природі сучасної особистості, здатній змінювати себе залежно від зовнішніх обставин. За Ліфтоном, відмова від локальних культурних кодів і орієнтація на глобальну попкультуру формують новий тип особистості – позбавленої прив'язки до конкретного місця, але здатної до високого рівня самоорганізації в умовах змінного середовища.

Паралельно із цим цифровим зсувом людство вступає у нову епоху співіснування з машинним інтелектом. Штучний інтелект поступово проникає в усі сфери життя: від професійної до приватної. Уже сьогодні ми спостерігаємо витіснення людини з багатьох сфер зайнятості. Найближчим часом очікується, що ШІ відіграватиме дедалі більшу роль не лише в обслуговуванні, а й у формуванні емоційних і соціальних зв'язків.

На цьому тлі ми бачимо, як перший тип кочовиків (ті, хто пересувається з власним житлом) приймає мобільність як необхідність, але ще не до кінця готовий відмовитися від поняття «власності». Попри складнощі транспортування чи обслуговування, для них житло лишається ключовим символом автономії та стабільності. Але навіть у цій групі ми спостерігаємо переоцінку капітальності, довговічності та прив'язаності до одного місця.

У сучасному світі особистісні якості – цілісність, емпатія, гнучкість, емоційний інтелект – починають відігравати значно більшу роль, ніж матеріальні ресурси чи фіксоване місце проживання. Усе це формує нові виклики для архітектури: не лише як дисципліни проектування простору, а як соціального інструменту, що має відповідати динаміці змін у людському мисленні та спосіб життя.

Системні виклики кочового способу життя

Зміни в суспільстві, що відбуваються під впливом посилення мобільності, розгортаються настільки швидко, що традиційні державні та інфраструктурні механізми часто не встигають на них реагувати. Кочовий стиль життя створює нову соціальну реальність, яка в багатьох аспектах виявляється незручною для традиційних систем управління, що були сформовані під потреби осілого населення.

Першою і однією з найважливіших проблем є відсутність чіткої юридичної бази для існування та визнання мобільного населення. У багатьох країнах законодавство не передбачає гнучких форм реєстрації місця проживання, що створює труднощі для отримання

доступу до базових прав і послуг – від освіти до медичної допомоги. Суспільство потребує правових механізмів, які забезпечували б комфортне співіснування кочових і стаціонарних громад.

Другою проблемою є інфраструктурна. Сьогодні більшість міст і населених пунктів не готові до прийняття великої кількості мобільного населення. Відсутність належно облаштованих стоянок, пунктів обслуговування, адаптивних житлових рішень ускладнює щоденне життя сучасних кочовиків. Хоча в деяких регіонах світу вже формуються перші моделі поселень для цифрових кочовиків, як-от тимчасові кластери, мобільні села або кемпінг-інфраструктура, ці рішення поки залишаються фрагментарними та нерозвиненими в масштабах, необхідних для глобального зростання цієї групи.

Третій виклик полягає в раптовому навантаженні, яке створює мігруюче населення на місцеві соціальні, екологічні й економічні системи. Особливо гостро це відчувається в невеликих країнах або населених пунктах з обмеженими ресурсами. Відсутність механізмів адаптації до стрімких демографічних змін призводить до порушення балансу та викликає соціальну напругу.

Четвертою проблемою є відсутність ефективних механізмів взаємодії між кочовими спільнотами й державними інституціями. Пандемія COVID-19 та війна в Україні певною мірою прискорили розробку таких механізмів, зокрема дистанційної освіти, цифрової реєстрації, гнучких форм зайнятості. Однак ці процеси ще далекі від завершення. Серед невирішених залишаються питання повноцінного доступу до освітніх програм для дітей кочовиків, медичних послуг, фіскальної реєстрації, а також побутових сервісів.

П'ятою проблемою – найменш критичною, але важливою – є технологічна основа мобільного способу життя. Незважаючи на наявні досягнення у сфері альтернативного енергопостачання, систем очищення води, мобільного опалення та кондиціювання, потенціал технічного вдосконалення ще далеко не вичерпано. Розвиток інженерної бази лише починає відповідати на запити нової мобільності.

Усе це свідчить про необхідність формування цілісної стратегії адаптації міст і країн до реалій кочового суспільства. Механізми компенсації та реакції на зовнішні виклики мають стати не винятком, а елементом нової норми. Це стосується не лише масштабних процесів, а й щоденного життя кожного мешканця великого міста. Уже сьогодні багато людей ведуть

своєрідний «урбаністичний кочовий» спосіб життя, покидаючи дім вранці, проводячи більшість дня в русі, працюючи, харчуючись, спілкуючись і повертаючись додому лише на нічліг.

Токіо як приклад номадичного урбанізму: трансформація міського середовища

Одним із найяскравіших прикладів адаптації міського простору до сучасних мобільних тенденцій є місто Токіо. Упродовж десятиріч японська столиця демонструє унікальну здатність перетворюватися відповідно до внутрішньої мобільності населення. У Токіо вже давно сформувалася модель урбанізму, в якій кочовий стиль життя став фактично нормою. Це місто функціонує як потужний трансформатор потоків населення, реагуючи на зміну ритмів життя з високою гнучкістю.

Детальний аналіз цього феномену здійснив Ієуан Піттс у праці *Neo-Nomadic Urbanism*, де він розкладає урбаністичну мобільність на окремі просторові, соціальні та інфраструктурні складові. Його дослідження демонструє, що міста, які мають добре розвинену інфраструктуру мобільності (не лише транспортну, а й сервісну, культурну та житлову), здатні поглинати великі потоки населення без руйнування соціальної тканини.

Ключовим принципом є створення багатофункціонального міського середовища, яке дає змогу людині почуватися комфортно в будь-якій точці міста, незалежно від місця постійного проживання. Це означає, що кожен район повинен бути самодостатнім – забезпеченим усіма необхідними сервісами: від місць для роботи й відпочинку до побутових і медичних послуг. Отже, виникає новий тип міста – середовище, яке людина сприймає як розширення власного житлового простору.

Це потребує докорінного перегляду як генеральних планів, так і локальних рішень. Урбаністика повинна перейти від концепції статичного простору до моделі, у якій функції швидко трансформуються відповідно до змін попиту. Місто має набувати здатності до «локальної адаптації», тобто змінюватися в межах окремих кварталів або мікрорайонів без втрати цілісності. Така трансформаційність веде до типологічних змін у житлі, сервісах, структурах громадського простору і водночас до посилення ролі мобільної архітектури.

Це стосується не лише нових типів конструкцій, але й нових моделей взаємодії з простором, як-от змінні функції будівель, гнучкі інтер'єри, модульність, можливість підключення до різних комунікацій. Усе це змушує архітекторів мислити не лише в категоріях форми, а передусім у категоріях процесу, сценарію, поведінки.

Кочівництво з власним житлом: американський досвід

Першим типом сучасного кочового способу життя є пересування разом із власним житловим об'єктом, як-от автодім (кемпер), мобільна модульна конструкція або легкозбірне житло. Ця форма мобільності особливо поширена в Сполучених Штатах Америки, де історично формувалася культура частого переїзду й незалежного проживання (рис. 2).

Цьому сприяє як м'який клімат значної частини країни, так і ментальна установка на автономію та свободу вибору способу життя. Філософія ставлення до житла в США значно відрізняється від європейської. Тут житло часто розглядається як тимчасовий ресурс, а не як капітальна інвестиція. Більшість приватних будинків зводяться з фанери, каркасних конструкцій або легких матеріалів, що підтверджує функціональну, а не символічну роль дому в американській культурі. Саме це сприяло широкому поширенню мобільного житла, зокрема кемперів, навіть у північних штатах із суворішими кліматичними умовами.

Законодавча база в США також досить сприятлива до кочового способу життя. Людина має право офіційно зареєструвати місце проживання в мобільному домі, а в багатьох штатах створено систему паркувальних майданчиків, оснащених електрикою, водопостачанням і каналізацією. Завдяки потужній транспортній інфраструктурі та досвіду масових міграцій у XX столітті система мобільного проживання в США отримала широке поширення ще в 1980-х роках і відтоді постійно розвивається. Попри це, інфраструктура для такого способу життя поки що не зазнала докорінної трансформації. Вона все ще базується

на моделях кінця XX століття, хоча кількісне зростання користувачів мобільного житла вже поступово переходить у якість, формуючи нові запити до просторових рішень, організації сервісу, мобільної інженерії. Наприклад, у найближчі десятиліття можна очікувати активного впровадження амфібій (рис. 3), що дасть змогу значно розширити географію пересування та розміщення кочовиків не лише по суходолу, а й у прибережних або водних зонах.

Варто також підкреслити, що кочове житло має менше навантаження на довкілля, ніж традиційне будівництво. З екологічного погляду воно споживає менше ресурсів, генерує менше відходів, а завдяки автономним системам енергозабезпечення й очищення води також знижує залежність від центральних мереж. У цьому сенсі мобільне житло може стати частиною глобальної стратегії декарбонізації та екологічної адаптації міст і регіонів.

Порівняння типів кочового способу життя

Аналізуючи обидва основні типи кочового способу життя – кочівництво з власним житлом та кочівництво в межах наявної інфраструктури – можна дійти висновку, що перший тип наразі є більш життєздатним, доступним і гнучким. Він вимагає менших зусиль для впровадження, адже не потребує кардинальних змін у структурі міст, натомість адаптується до локальних умов завдяки автономності житлового модуля. Цей варіант забезпечує вищий рівень самодостатності, дає змогу перебувати поза межами міської інфраструктури та краще відповідає потребам осіб, орієнтованих на природне середовище.

Другий тип – кочівництво в межах стаціонарної інфраструктури (готелі, житлові

Рис. 2. Кемпінгове містечко в штаті Невада

Рис. 3. Концепція мобільного житла на базі амфібії у колишній промисловій зоні порту

платформи, короткострокова оренда) – потребує значного втручання в міську архітектуру, перепроектування зон, інновацій у сфері мобільного обслуговування, швидкозмінних функцій та гнучкого просторового зонування. Його розвиток залежить від наявної щільної інфраструктури, тому він переважно реалізується у великих містах або міських агломераціях.

ВИСНОВКИ

Попри суттєві відмінності між цими типами, обидва висувають схожі запити до суспільства й архітектури. По-перше, необхідна зміна соціального сприйняття мобільного населення – не як винятку чи маргінального явища, а як повноцінної частини демографічної структури. Це потребує відповідних змін у законодавстві, політиці, сервісах та інфраструктурному плануванні. По-друге, сучасна архітектура має відповісти на нові виклики шляхом розвитку адаптивних, трансформованих типологій, інженерних рішень і матеріалів, здатних до повторного використання й автономної експлуатації.

З огляду на стрімкий розвиток технологій можна прогнозувати появу нових моделей житла, які поєднуюватимуть автономність, мобільність, енергетичну ефективність і комфорт. Ідеться не лише про нові фізичні форми (модульні системи, платформи амфібії, розумні мобільні блоки), а й про нові форми взаємодії між державою та кочовим населенням, включно з мобільною реєстрацією, цифровими сервісами, транснаціональними соціальними угодами.

Безперечно, цей розвиток не буде лінійним. Можливі тимчасові гальмівні фактори,

як-от нові глобальні пандемії, екологічні катастрофи чи конфлікти, однак, за логікою історичного розвитку, людство продовжуватиме рухатися до дедалі більшої мобільності. Свобода вибору, бажання досвіду, переоцінка матеріального, цифровізація – усе це сприяє формуванню нового типу особистості, нового способу життя і, як наслідок, нової архітектури.

Архітектура майбутнього – це не лише простір для життя, а простір, що рухається разом із людиною, відповідає її стану, стилю, потребам. Вона має бути гнучкою, екологічною, інтелектуальною. І головне – здатною адаптуватися до світу, що постійно змінюється.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Кулікова У. Кочівники сучасного світу: Уляна Кулікова – про те, як адаптуватися до життя digital nomad'a. *Happy Monday*. 21.07.2023. <https://happymonday.ua/yak-adaptuvatsya-do-zhyttya-digital-nomad>.
- [2] Baron A. The nomad lifestyle. *Thinkers360*. 2025. URL: <https://www.thinkers360.com/tl/blog/members/the-modern-nomad>.
- [3] Başaran A. Digital nomads, the new frontier of work in the digital age: A Bibliometric Analysis. *MDPI Sustainability*. 2025. № 17 (5). URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/5/1906>.
- [4] Bozzi A. Digital nomadism from the perspective of places and mobilities. *European Transport Research Review*. 2024. № 16. P. 50. URL: <https://etr.springeropen.com/articles/10.1186/s12544-024-00663-z>.
- [5] Deleuze G., Guattari F. A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia. Пер. з англ. Massumi. B. Minneapolis : *University of Minnesota Press*, 1987. Volume 46. URL: https://culturetechnologypolitics.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/11/deleuze_guattari_a-thousand-plateaus-geologyofmorals.pdf.

[6] Ephemeral architecture. *Wikipedia*. 2023. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ephemeral_architecture.

[7] Gattupalli A. Nomadic architecture: Why tomorrow's buildings might need to move. *ArchDaily*. 2025. URL: <https://www.archdaily.com/1026393/nomadic-architecture-why-tomorrows-buildings-might-need-to-move>.

[8] Henkens J.H.D. Digital nomadism from a life-course perspective. *Advances in Life Course Research*. Volume 64. 100673. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1569490925000176>.

[9] Lifton R. J. The protean self: Human resilience in an age of fragmentation. Chicago : University of Chicago Press, 1993. 245 p.

[10] Marchina C., Billé F., Humphrey C. Nomadic Pastoralism among the Mongol Herders: Multispecies and Spatial Ethnography in Mongolia and Transbaikalia. *Research Gate*. 2021. Nomadic Pastoralism among the Mongol Herders: Multispecies and Spatial Ethnography in Mongolia and Transbaikalia.

[11] McEwan C. Analogical City. *OAPEN Library*. 2023. Volume 279.1418976821. URL: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/86991>.

[12] Melanie K.P., Anthony C.K., Chad Murphy. Place Iteration and Integration: How digital nomads navigate the mobile worker paradox. *SAGE Journals*. 2024. Volume 70. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00018392241302795>.

[13] Nieuwenhuys C., Wigley M. Constant New Babylon. *Monoskop*. 2015. Volume 314. URL: https://monoskop.org/images/b/be/Constant_New_Babylon_2015.pdf.

[14] Pitts I. Neo-Nomadic Urbanism: The Effect of Population Transience on Urban Space in the Greater Tokyo Area. *GoDaddy*. 2018. URL: <https://ieuanpitts.com/neo-nomadic-urbanism>.

[15] Siddiqi A. I. Architecture of migration. *OAPEN Library*. 2024. Volume 433. DOI: 10.1215/9781478027379 URL: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/87186>.

[16] Šimová T. A research framework for digital nomadism: A bibliometric study. *World Leisure Journal*. 2022. Vol. 65. P. 175–191. URL: <https://doi.org/10.1080/16078055.2022.2134200>

[17] Trisno R., Husin D., Lianto F. Reconceptualising nomadic architecture: From the body to space creation. *City, Territory and Architecture*. 2023. Vol. 10. P. 1. URL: <https://doi.org/10.1186/s40410-022-00191-0>

[18] Tsampalla S. Walking on shifting grounds: Nomadic architectures. *Academia.edu*. 2015. URL: https://www.academia.edu/37009736/Walking_on_shifting_grounds_Nomadism_Migration_and_Commons_in_Nomadic_Architectures_actions?uc-g-sw=43657817.

[19] Zámolyi F. Spatial concepts and architecture of nomadic camps among the Inner Asian nomads. *Built Heritage*. 2025. Vol. 9. P. 25. URL: <https://built-heritage.springeropen.com/articles/10.1186/s43238-025-00191-2>.

[20] Zhou L., Buhalis D., Fan X.F. D., Ladkin A., Lian X. Attracting digital nomads: Smart destination strategies, innovation and competitiveness. *Journal of Destination Marketing & Management*. 2024. Volume 31. 100850. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2023.100850>.

REFERENCES

[1] Kulikova, U. (2023). Kochivnyky suchasnoho svitu: Uliana Kulikova – pro te, yak adaptuvatsia do zhyttia digital nomad'a [Nomads of the modern world: Ulyana Kulikova – on how to adapt to the life of a digital nomad]. *Happy Monday*. <https://happymonday.ua/yak-adaptuvatsya-do-zhyttya-digital-nomad> [in Ukrainian].

[2] Baron, A. (2025). The nomad lifestyle. *Thinkers360*. <https://www.thinkers360.com/tl/blog/members/the-modern-nomad> [in English].

[3] Başaran, A. (2025). Digital nomads, the new frontier of work in the digital age: A Bibliometric Analysis. *MDPI Sustainability*, 17 (5). Retrieved from: <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/5/1906> [in English].

[4] Bozzi, A. (2024). Uh, Digital nomadism from the perspective of places and mobilities. *European Transport Research Review*, 16, 50. Retrieved from: <https://etrr.springeropen.com/articles/10.1186/s12544-024-00663-z> [in English].

[5] Deleuze, G., Guattari, F. (1987). A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia. Translation by Massumi B. Minneapolis: *University of Minnesota Press*, Volume 46. Retrieved from: https://culturetechnologypolitics.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/11/deleuze_guattari_a-thousand-plateaus-geologyofmorals.pdf [in English].

[6] Ephemeral architecture (2023). *Wikipedia*. https://en.wikipedia.org/wiki/Ephemeral_architecture [in English].

[7] Gattupalli, A. (2025). Nomadic architecture: Why tomorrow's buildings might need to move. *ArchDaily*. Retrieved from: <https://www.archdaily.com/1026393/nomadic-architecture-why-tomorrows-buildings-might-need-to-move> [in English].

[8] Henkens, J.H.D. (2025). Digital nomadism from a life-course perspective. *Advances in Life Course Research*, 64, 10068. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1569490925000176> [in English].

[9] Lifton, R.J. (1993). The protean self: Human resilience in an age of fragmentation. Chicago: University of Chicago Press. P. 245 [in English].

[10] Marchina, C., Billé, F., & Humphrey, C. (2021). Nomadic Pastoralism among the Mongol Herders: Multispecies and Spatial Ethnography in Mongolia and Transbaikalia. *Research Gate*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/364770821_Nomadic_Pastoralism_among_the_Mongol_Herders_Multispecies_and_Spatial_Ethnography_in_Mongolia_and_Transbaikalia [in English].

[11] McEwan, C. Analogical City. *OAPEN Library*. Volume 279.1418976821. Retrieved from: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/86991> [in English].

[12] Melanie, K.P., Anthony, C.K., Chad, Murphy (2024). Place Iteration and Integration: How digital nomads navigate the mobile worker paradox. *SAGE Journals*, 70. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00018392241302795> [in English].

[13] Nieuwenhuys, C., Wigley, M. (2015). Constant New Babylon. *Monoskop*, 314. Retrieved from: https://monoskop.org/images/b/be/Constant_New_Babylon_2015.pdf [in English].

[14] Pitts, I. (2018). Neo-Nomadic Urbanism: The Effect of Population Transience on Urban Space in the Greater Tokyo Area. *GoDaddy*. Retrieved from: <https://ieuanpitts.com/neo-nomadic-urbanism> [in English].

[15] Siddiqi, A.I. (2024). Architecture of migration. *OAPEN Library*, 433, 1408383278. Retrieved from: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/87186> [in English].

[16] Šimová, T. (2022). A research framework for digital nomadism: A bibliometric study. *World Leisure Journal*, 65, 175–191. <https://doi.org/10.1080/16078055.2022.2134200>

[17] Trisno, R., Husin, D., Lianto, F. (2023). Reconceptualising nomadic architecture: From the body to space creation. *City, Territory and Architecture*, 10, 1. Retrieved from: <https://doi.org/10.1186/s40410-022-00191-0>

[18] Tsampalla, S. (2015). Walking on shifting grounds: Nomadic architectures. *Academia.edu*. Retrieved from: https://www.academia.edu/37009736/Walking_on_shifting_grounds_Nomadism_Migration_and_Commons_in_Nomadic_Architectures_actions?uc-g-sw=43657817 [in English].

[19] Zámolyi, F. (2025). Spatial concepts and architecture of nomadic camps among the Inner Asian nomads. *Built Heritage*, 9, 25. Retrieved from: <https://built-heritage.springeropen.com/articles/10.1186/s43238-025-00191-2> [in English].

[20] Zhou, L., Buhalis, D., Fan, X.F. D., Ladkin, A., Lian, X. (2024). Attracting digital nomads: Smart destination strategies, innovation and competitiveness. *Journal of Destination Marketing & Management*, 31, 100850. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2023.100850> [in English].

ABSTRACT

Horchakov A. Nomadic architecture as a model of mobile space in the context of post-industrial society.

The purpose of the article is to consider the phenomenon of nomadic lifestyle and its impact on the architectural environment in recent decades in the context of post-industrial society. To make a forecast of the development options for this phenomenon and possible methods of solution.

Methods. *To collect material, the author used a quantitative method to study statistical data. The qualitative method was used to observe changes in the environment and in the consciousness of the nomad. The comparative method was used to compare scientific material.*

Results. *We have an old architectural structure designed for the society of the 20th century, where migrations have just begun to gain momentum and this structure is no longer suitable for the modern mobile lifestyle, it needs changes. Large cities have long been experiencing a crisis of internal and external migrations, starting with tourist and ending with labor. The structure of modern cities must respond more quickly to fleeting requests. The urban planning community must develop new mechanisms to meet the needs of millions of migrants. This migration phenomenon is caused not only by economic factors, but also by the fact that humanity has changed its perception of the world and attitude towards social ties.*

The scientific novelty of this article lies in the fact that it is written through the prism of the author's personal experience of migration events and gives a unique perspective on this issue. This is also a rapidly changing phenomenon, new factors appear every month and the view on the problem that existed a year ago has already changed.

The practical significance of this study is now precisely at the right time due to problems with migrants, structural changes in lifestyle due to the pandemic, climate change, war, etc. These issues should be addressed in an applied way. In conclusion, we have a forecast of further growth in migration and emerging issues for correct reflection on this trend.

Keywords: *urbanism, mobile architecture, public space, neo-nomadism, architectural typology, nomad, migration, emigrants, future architecture, mobile space, digital nomads.*

AUTHOR'S NOTE:

Horchakov Andrii, Architect San Diego, California, USA, e-mail: a.horchakov@gmail.com.

Стаття подана до редакції 17.07.2025 р.

Стаття прийнята до опублікування 30.09.2025 р.

Стаття опублікована 30.10.2025 р.